

7

Opinionsutvecklingen under valrörelsen

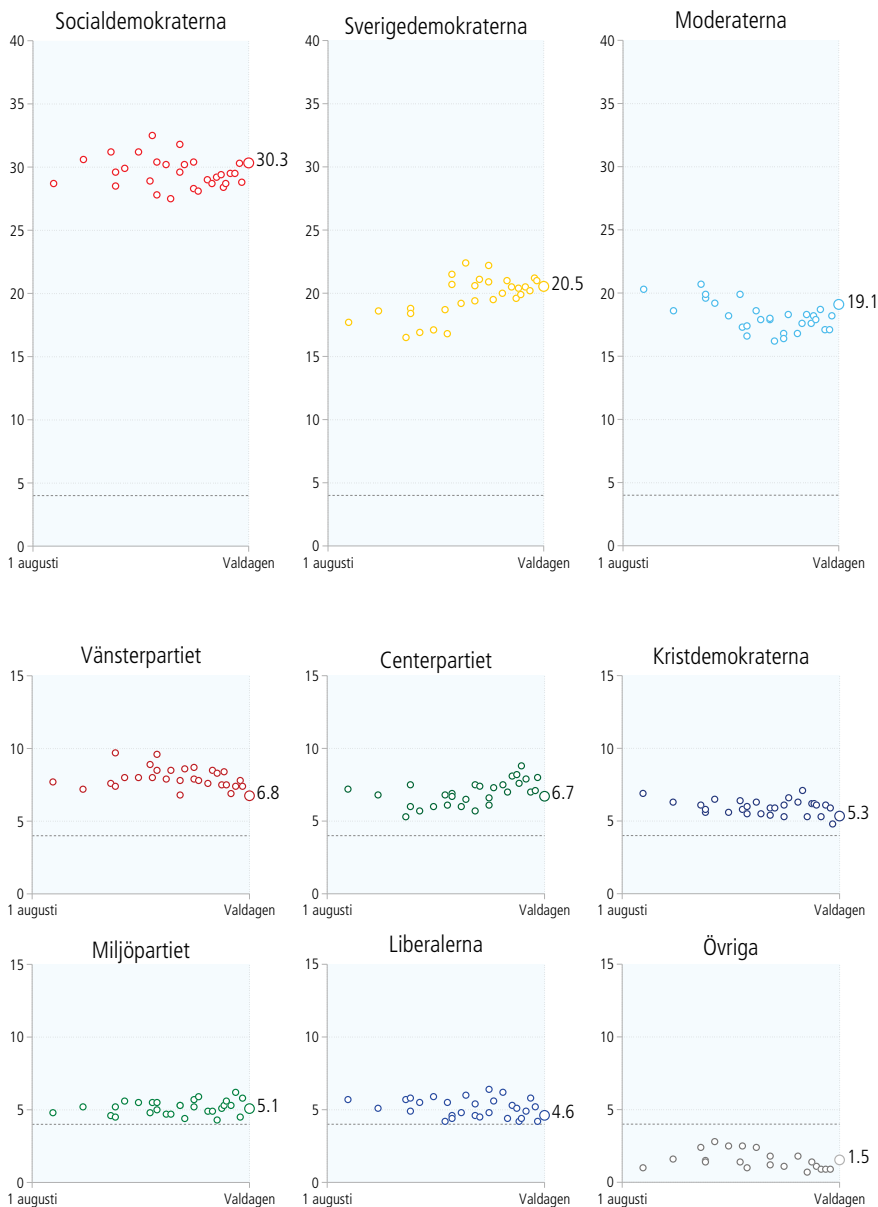
Ett indirekt men långt ifrån uttömmande sätt att avgöra hur betydelsefull och utslagsgivande valrörelserna är för partiets röststöd är att kartlägga hur stora de aggregerade förändringarna av partiernas stöd är nära inpå valen. Ur ett sådant perspektiv verkar den svenska valrörelsen 2022 inte ha bjudit på några stora kast i opinionen. Tvärtom, i likhet med de flesta andra svenska valrörelser var de aggregerade förändringarna under de mest intensiva kampanjveckorna 2022 små. Totalt sett förändrades partiernas styrkeförhållanden relativt lite från början av augusti till valdagen den 11 september.

Opinionsinstitutet Sifos¹⁵ mätserie med start 1967 är den längsta vi har tillgång till för att kunna placera in 2022 års valrörelseförändringar i ett historiskt perspektiv: I denna 56-åriga mätserie framträder 2022 års valrörelse som relativt odramatisk. Förändringarna mellan augustimätningarna och det slutgiltiga valresultatet 2022 ligger klart lägre än det historiska genomsnittet för aggregerade förändringar under svenska valrörelser det senaste halvsekllet, och hamnar på elfte plats av 17 valrörelser. Räknat med ett populärt mått för aggregerade förändringar, det så kallade *Pedersens index* (Pedersen, 1979), var förändringarna under valrörelsen 2022 endast 4,1 procentenheter. Med andra ord var det bara strax över fyra procent av röststödet som bytte ägare mellan partierna under valrörelserna. Det är långt ifrån det historiska snittet som är 5,9 procentenheter. De tre i särklass mest dramatiska valrörelserna är alltså språketvalet 2002, vård-skola-omsorgsvalet 1998 och miljövalet 1988.

I figur 7.1 redovisar vi partiernas skattade opinionsstöd i de mätningar som publicerades i etablerade medier under valrörelsen 2022. De utvalda instituten är Novus, Ipsos, Kantar Public och Demoskop (för en uttömmande analys av opinionsinstitutets träffsäkerhet, se Oleskog Tryggvason (2022)). Flera institut presenterade dagliga mätningar som i praktiken var ett slags rullande medeltal över flera dagar. För att undvika ”dubbel bokföring” har vi valt att endast särredovisa de mätpunkter som representerar helt nya uppsättningar av data.

¹⁵ För varje val sedan 1968 (17 val) har opinionsinstitutet *Sifo* (sedermera *Kantar Public*, numera *Verian*) publicerat opinionsmätningar under augusti månad. De senaste tre valen publicerades flera mätningar under augusti månad. Fyra stycken 2014, sju stycken 2018 samt sju stycken 2022. För dessa år har ett medelvärde beräknats per parti. De summerade absoluta förändringarna av partiernas stöd i samband med valet 2022 var på inget vis anmärkningsvärda (4,1 procentenheter), det visar sig att det är åtminstone tio val som med marginal haft större förändringar under den sista månaden. De tre i särklass största aggregerade förändringarna av partiernas stöd under svenska valrörelser är språketvalet 2002 (9,4 procentenheter), vård-skola-omsorgsvalet 1998 (9,2) och miljövalet 1988 (9,0).

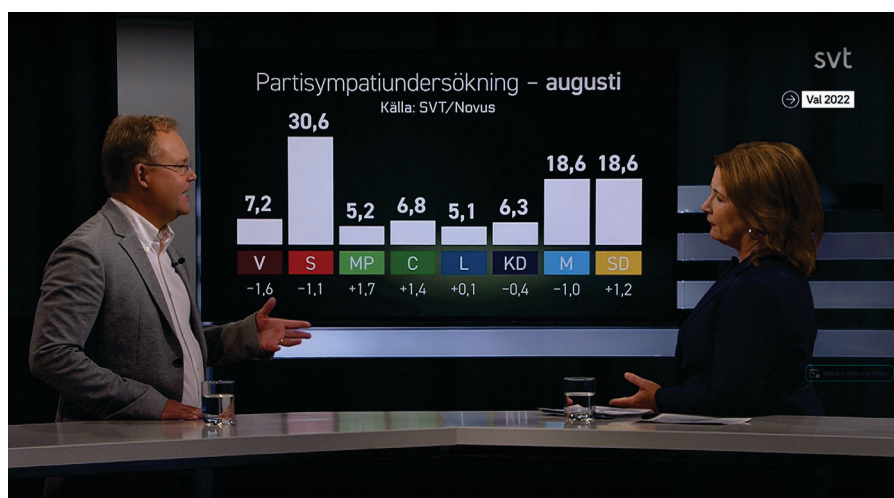
Figur 7.1 Partiernas opinionsutveckling under perioden 1 augusti 2022–11 september 2022 (procent).

Källa: Opinionsmätningar från SCB, Sifo Kantar, Demoskop, Ipsos och Novus.

Kommentar: Resultaten är hämtade från publicerade opinionsmätningar från SCB, Kantar Public, Demoskop, Ipsos och Novus. För en liknande analys av mandatperioden 2014–2018, se Andersson (2018), Strömbäck & Oscarsson (2019). För liknande analyser av opinionsförändringar under tidigare mandatperioder hänvisas Oscarsson & Holmberg (2013; 2016). Streckad linje visar 4%-spärren.

Eftersom opinionsrörelserna för partierna var små betydde det samtidigt att spänningen i valet hölls vid liv ända fram till valdagen. Vad som redan före sommaren såg ut att bli ett mycket spännande och jämnt val utvecklade sig till en rysare när det visade sig att inget av de båda huvudalternativen hade någon stark valvind i ryggen. Förutom hästkapploppningen mellan de två regeringsunderlagen fanns gott om spännande frågeställningar för den valrörelsejournalistik som baserar sig på opinionsundersökningar: Skulle småpartierna Miljöpartiet och Liberalerna klara fyraprocentsspärren? Skulle Moderaterna eller Sverigedemokraterna bli störst bland partierna till höger?

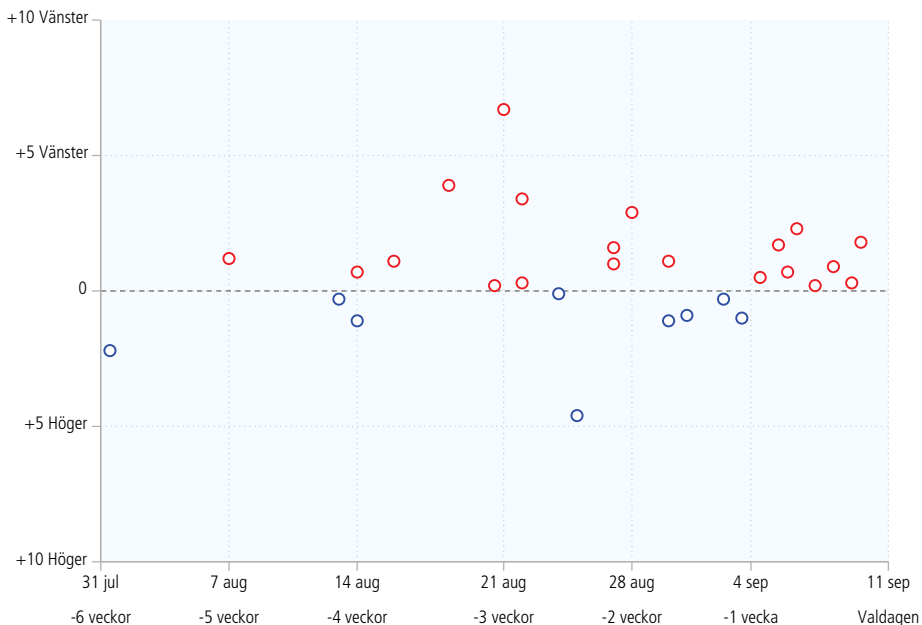
Starten för medievalrörelsen i SVT var *Agenda* söndagen den 14 augusti. Ett inslag vigdes åt det jämna opinionsläget. Att Moderaterna och Sverigedemokraterna båda skattades till 18,6 procent i den första Novusmätningen efter sommaren blev en nyhet som ägnades särskild uppmärksamhet. Frågan om vilket parti av M och SD som skulle bli andra största parti blev etablerat som en kamp i kampen. På bilden samtalar statsvetarprofessorn Henrik Ekengren Oscarsson med programledaren Anna Hedenmo. Bild: SVT.

Om vi börjar med att analysera kapploppningen mellan de två tänkta regeringsunderlagen visade mätningarna före valet en klar övervikt för Magdalena Andersson (se figur 7.2). Av de 29 unika mätningar som publicerades mellan den 1 augusti och valdagen var det röd övervikt i 20. I huvuddelen av dem var ledningen dock inte tillräckligt stor – mindre än en procentenhets blockdifferens – för att vara statistiskt säkert. Två mätningar sticker ut från de andra med betydligt större blockdifferenser: Kantar Publics mätning från 21 augusti med 6,7 procentenhets ledning för *team Magdalena* och Novus mätning från 25 augusti med 4,6 procentenhets ledning för *team Ulf*. Att dessa mätningar med så vitt skilda resultat publicerades med bara fyra dagars mellanrum kan indikera att väljaropinionen var särskilt svårskattad i den här delen av valrörelsen, alternativt att det är ett utslag av normal slumpvariation när det görs så många mätningar på kort tid.

Under sista veckan var rapporteringen om opinionsläget samstämmig: samtliga åtta mätningar från opinionsinstituterna visade att Magdalena Anderssons regeringsunderlag hade ett knappt övertag i mätningarna av väljarnas röstningsintentioner.

Fem av dem visade dock att ledningen var mindre än en procentenhet. Eftersom skattningar nära femtio procent också har de största konfidensintervallen betyder det att ingen enskild mätning visade en statistiskt säkerställd ledning. Tillsammans gav de dock en liten fördel för mitten-vänsteralternativet.

Figur 7.2 Styrkeförhållandet mellan mitten-vänsteralternativet och mitten-högeralternativet under perioden 1 augusti 2022 till 11 september 2022 (procent).

Källa: Opinionsmätningar från Sifo Kantar, Demoskop, Ipsos och Novus.

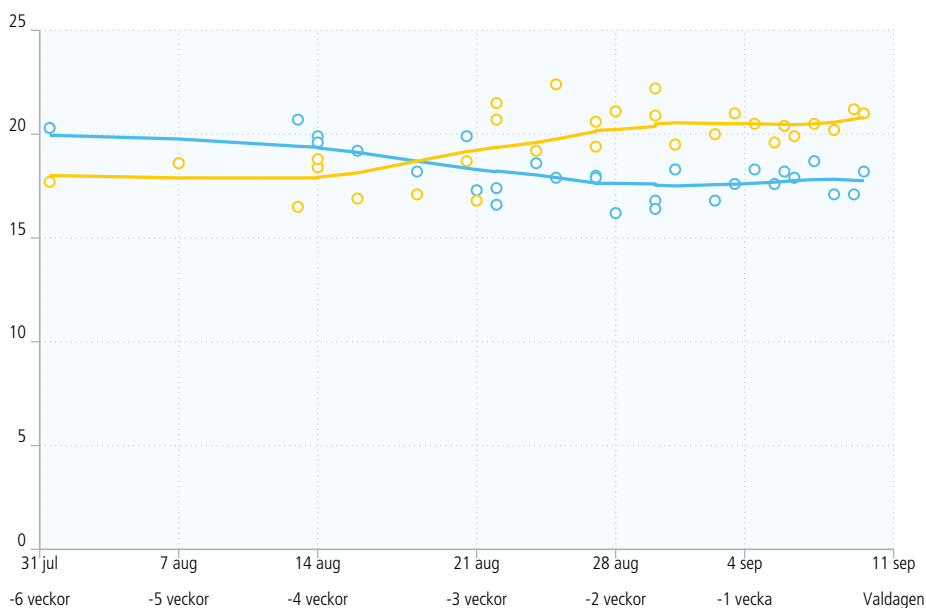
Kommentar: Resultaten är hämtade från publicerade opinionsmätningar från Kantar, Demoskop, Ipsos och Novus. Till mitten-vänsteralternativet räknas Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet. Till mitten-högeralternativet räknas Liberalerna, Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna. Röda punkter visar övervikt för mitten-vänsteralternativet. Blå punkter visar övervikt för mitten-högeralternativet.

Och det blev ett jämnt val, precis som opinionsmätningarna visade.¹⁶ Till slut skilde det alltså bara omkring 45 000 röster mellan vinnarna och förlorarna – en skillnad som ligger långt innanför de felmarginaler som opinionsmätningarna kan erbjuda. Om bara omkring 23 000 högerpartiväljare istället hade valt att rösta på ett rödgrönt parti på Magdalena Anderssons ”sida av politiken” hade valet varit helt oavgjort.

¹⁶ Opinionsmätningarnas träffsäkerhet i samband med valet 2022 (1,1 procentenheters medelfel per parti) var i linje med snittet under de senaste trettio åren (genomsnittsfelen har varierat mellan 0,9 och 1,6 procentenheter per parti. Internationellt sett är det relativt bra siffror. Sett till väljarbarometrarna som helhet har opinionsmätningarna i Sverige träffsäkerhet varken blivit sämre eller bättre de senaste tjugo åren (läs mer i Oleskog Tryggvason, 2022).

Till skillnad från kampen mellan regeringsunderlagen avgjordes kampen mellan Sverigedemokraterna och Moderaterna som Sveriges näst största parti redan tidigt under valrörelsen om vi får tro opinionsmätningarna (se figur 7.3). I de tidiga augustimätningarna var visserligen Moderaterna skattade högre än Sverigedemokraterna. Moderaterna fick dock allt svagare resultat i mätningarna efter hand, samtidigt som Sverigedemokraternas stöd växte. Ser vi till ett genomsnitt av mätningar tycks SD ha passerat M vid en tidpunkt i mitten av augusti och behöll sedan en ledning på omkring två procentenheter under de sista veckorna av valrörelsen.

Figur 7.3 Sverigedemokraternas och Moderaternas kamp om andra största parti under valrörelsen 2022 (procent).

Källa: Opinionsmätningar från Kantar Public, Demoskop, Ipsos och Novus.

Kommentar: Se kommentar till figur 7.1. De gula och blå linjerna är lokalt viktade genomsnitt av samtliga mätningar under valrörelsen (lowess smoothing) med bandwidth 0,8.

När det gäller fyraprocentsspärren var det framför allt två partier – Miljöpartiet och Liberalerna – som länge såg ut att riskera ett valresultat lägre än fyra procent och tappa sin riksdagsrepresentation (se figur 5.3). Under sommaren 2022 förbättrades läget och både L och MP passerade fyraprocentsspärren i de flesta mätningar. Men det handlade inte om någon säker mark på något sätt. Liberalerna skattades lägre än fem procent i tretton mätningar under slutskedet av valrörelsen. För Miljöpartiet var motsvarande antal tolv mätningar. Kristdemokraterna lyckades däremot den här gången undvika att bli inblandade i någon spärddramatik. KD hade bara en enda mätning där partiet skattades lägre än fem procent, och det var

i Ipsos sista mätning inför valet (4,8 procent). För första valrörelsen sedan 1998 slapp KD kämpa mot fyra procent. Det var andra partier som fick svara på frågor om ett utsatt opinionsläge.

Avsaknaden av tvära kast eller tydliga trender i opinionsmätningarna under valrörelsen är typisk för svenska valrörelser. Valrörelserna bjuder faktiskt sällan på stor dramatik i det avseendet, även om känslan av spänning ändå gärna infinner sig. Men bara för att det ser stabilt ut på ytan – i aggregerade resultat från opinionsmätningar – behöver det inte innebära att det saknas betydelsefulla väljar rörelser under ytan. På individnivå kan det ändå äga rum stora förskjutningar mellan röstningsintentioner och slutligt partival, särskilt i en situation där vi vet att många väljare har en beredskap för att ombestämma sig även väldigt nära inpå valdagen. Vi kommer att närstudera partiernas nettovinster och nettoförluster under valrörelsen längre fram i kapitel 39.

Har väljarna koll på partiernas styrkeförhållanden?

Partiernas inbördes styrkeförhållanden inför ett val har ofta en mycket framskjuten plats i mediernas bevakning, särskilt i mediernas gestaltning av politiken som spel och strategi (Johansson m fl, 2023). Upptagenheten kring hur valet kommer sluta bidrar till spänning och spekulationer. Men valrörelseinformation om partiernas styrkeförhållanden är inte bara ett spel eller en form av underhållning. För väljare som vill påverka sammansättningen och inriktningen på den förda regeringspolitiken efter valet kan det tvärtom vara helt nödvändigt att bilda sig en bra uppfattning om hur stora partierna kan bli. Vill man rösta strategiskt – t ex rädda kvar ett litet parti i riksdagen för att säkra majoriteter eller försöka påverka den ideologiska tyngdpunkten i en tänkt koalitionsregering efter valet – är det viktigt att ha koll på hur alla andra väljare tänker rösta (se även kapitel 26).

Givet stor medial uppmärksamhet för opinionsmätningar och givet vår normativa utgångspunkt att väljare i parlamentariska flerpartisystem faktiskt *bör* ta hänsyn till partiernas styrkeförhållanden för att kunna rösta rationellt får man förmoda att väljarnas kunskaper om partiernas storlek är mycket goda. Vi borde kunna förvänta oss att särskilt de väljare som noggrant följde valrörelsen hade bra koll på att Miljöpartiet och Liberalerna låg nära fyraprocentspärren, att Sverigedemokraterna var större än Moderaterna och att mitten-vänsterpartierna hade ett litet opinionsövertag.

Men frågan är hur bra väljarna är på att uppfatta partiernas belägenhet i opinionsmätningar inför ett val? För att undersöka väljarnas perceptioner av partiernas storlek ställde vi i valundersökningen 2022 öppna fritextfrågor om hur stor andel röster i procent de tre stora partierna – Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna – skulle få i valet: ”Hur stor andel av rösterna tror du att Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna kommer få i årets riksdagsval?”¹⁷

¹⁷ För den här frågan fanns inget uttryckligt flyktalternativ, men av dem som fick frågan valde någon enstaka procent att inte ge något svar, det vill säga lämna blankt på frågan. Vi tolkar överhoppandet av frågan som att de inte visste hur stor andel partierna skulle få.

De som svarade på frågan hamnade totalt sett relativt nära de tre partiernas valresultat. Väljarnas genomsnittsuppfattning om hur stor andel röster Socialdemokraterna skulle få var 32,4 procent av rösterna. Motsvarande genomsnitt för Moderaterna var 22,7 procent och för Sverigedemokraterna 20,2 procent. I Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas fall var genomsnittsgissningen alltså närmare det slutgiltiga resultatet än för Moderaterna vars röststyrka överskattades av väljarna före valet. Genomsnittsväljaren trodde att Moderaterna skulle få ett omkring tre procentenheter bättre valresultat än vad de i själva verket fick.¹⁸

Tabell 7.1 Väljarnas bedömningar av vilka partier som kommer att klara fyraprocentsspärren 2022 (procent).

Partier som klarar fyraprocentsspärren	Ja	Nej	Summa procent	Antal svarande	Partiernas valresultat 2022
Vänsterpartiet	91	9	100	1 431	6,75%
Kristdemokraterna	87	13	100	1 426	5,34%
Miljöpartiet	47	53	100	1 416	5,08%
Liberalerna	74	26	100	1 416	4,61%
Centerpartiet	90	10	100	1 434	6,71%

Källa: Valundersökningen 2022, förvalseditionen. Valmyndigheten.

Kommentar: Frågan lyder: "Tror du att nedanstående partier kommer att få minst 4 procent i valet och därmed bli representerade i riksdagen efter valet?". Partierna presenterades i följande ordning: Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet. Resultaten har viktats mot det officiella valresultatet.

Följdfrågan i valundersökningen handlade om vilka av småpartierna som väljarna trodde skulle klara fyraprocentsspärren: "Tror du att nedanstående partier kommer att få minst 4 procent i valet och därmed bli representerade i riksdagen efter valet?" (se tabell 7.1). Även här visar väljarbedömningarna stor samstämmighet med vad opinionsundersökningarna visade. Nio av tio väljare svarade ja på frågan om huruvida de större småpartierna Vänsterpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna skulle klara spärren (91, 90 respektive 87 procent). I fallet Liberalerna var det en klar majoritet av väljarna, 74 procent, som före valet trodde att partiet skulle klara spärren. För Miljöpartiet var väljarnas uppfattningar dock delade. Fyrtiosju procent trodde att MP skulle klara spärren medan en knapp majoritet, 53 procent, trodde att MP skulle få ett lägre resultat än fyra procent.

Vi vet från tidigare liknande analyser (se Oscarsson & Holmberg, 2013; Delavande & Manski, 2012) att det ofta finns stor variation i väljarnas uppfattningar om partiets styrkeförhållanden. En del väljare är mycket bättre än andra på att "gissa" rätt om partiets valresultat. I Valundersökningarna 2022 förekommer gissningar

¹⁸ I kampen mellan vilket parti väljarna trodde skulle bli störst av Moderaterna och Sverigedemokraterna valde 16 procent av väljarna att gissa samma valresultat på de båda partierna. Var femte väljare (21 procent) trodde att M skulle bli större än SD. Den resterande majoriteten av väljarna – 63 procent – gissade helt riktigt att SD skulle bli större än M i valet. De rapporterade resultaten är viktade efter det officiella valresultatet.

om Socialdemokraternas, Sverigedemokraternas och Moderaternas röststöd mellan noll och hundra procent (!), för att ta ett exempel. Undersöker vi de totala sammanlagda feLEN visar det sig att det finns betydande över- och underskattningar av partiernas valresultat, i synnerhet för Moderaterna. De genomsnittliga absoluta avvikelserna från det slutgiltiga valresultatet är för S 2,1 procentenheter, SD 0,7 procentenheter och M hela 4,0 procentenheter.

Tabell 7.2 Partiväljares bedömningar av vilka partier som kommer att klara fyraprocentsspärren 2022. Andel som svarar ja (procent).

Parti som klarar fyra procent	V	MP	S	C	L	KD	M	SD	Samtliga
Vänsterpartiet	99	98	96	94	93	86	86	86	91
Kristdemokraterna	88	93	80	86	93	96	96	89	90
Miljöpartiet	74	90	58	57	54	27	34	23	47
Liberalerna	76	76	64	79	97	80	84	76	74
Centerpartiet	95	97	93	97	95	87	88	80	90

Källa: Valundersökningen 2022, förvalseditionen.

Kommentar: Resultaten i tabellen visar andelen partiväljare som svarade "Ja" på frågan om huruvida partiet skulle klara fyraprocentsspärren i valet 2022. Frågan lyder: "Tror du att nedanstående partier kommer att få minst 4 procent i valet och därmed bli representerade i riksdagen efter valet?". Partierna presenterades i följande ordning: Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet. Resultaten för samtliga har viktats mot de officiella valresultaten.

Men vad är det som formar väljarnas perceptioner av hur stor andel röster ett parti kommer att få? I den internationella forskningen finns tydliga förväntningar om att väljare generellt sett är relativt bra på att gissa partiets framtida valresultat (Zerback, Reinemann & Nienierza, 2015) och att sådan information spelar en viktig roll vid strategiskt röstande (Meffert m fl, 2011). Samtidigt visar forskningen att väljarnas uppfattningar om partiets framtida valresultat är starkt färgade av önsketänkande (eng. *wishful thinking*) – väljarna tenderar att överskatta omtyckta partiets resultat och underskatta mindre omtyckta partiets resultat (Stiers & Dasonneville, 2018; Mongrain, 2021).

Vår enkla analysmodell utgår ifrån att svenska väljares uppfattningar om partiets styrka är färgade av såväl kunskap som önsketänkande. Vi förväntar oss att uppfattningarna blir mer korrekta ju mer information en väljare har, exempelvis genom flitig exponering för resultat från opinionsmätningar. Vidare förväntar vi oss att väljare som hyser starka antipatier eller sympatier för ett parti kan önsketänka om hur stor andel röster partiet kommer få. För sämre informerade och starkt önsketänkande väljare bör avvikelserna mellan uppfattningar och verkligheten vara större (jfr Guinjoan m fl, 2014).¹⁹

¹⁹ En faktor som ofta lyfts fram i forskningen som starkt påverkande på väljarnas bedömningar av framtida valresultat, men som vi valt bort att analysera i det här sammanhanget, är att ett parti har starkt momentum och valvind i ryggen under en valrörelse, något som kan ge upphov till så kallade *band wagon*-effekter (se Barnfield, 2023; Oleskog Tryggvason, 2019). Skälet är enkelt. Det fanns inga stora sådana rörelser under den svenska valrörelsen 2022 (jfr figurerna från tidigare i kapitlet). Ytterligare en faktor som visat sig vara viktig i tidigare framför allt amerikansk

Vi analyserar hur bedömningar av Socialdemokraternas, Sverigedemokraternas och Moderaternas röststöd samvarierar med politisk kunskap, exponering för opinionsmätningar och partipopularitet. En analysmodell där alla tre faktorerna finns med visar att samtliga bidrar signifikant till att förklara graden av missuppfattning. Helt enligt förväntningarna från tidigare forskning finns en mycket tydlig effekt av *önsketänkande* som innebär att framför allt väljare som starkt gillar ett parti tenderar att gissa mycket högt på hur stor andel röster partiet kommer att få. Väljare som är politiskt kunniga och exponerar sig för opinionsmätningar är omvänt signifikant bättre på att bedöma partiernas storlek. Det gäller inte bara för det egna partiet utan för alla de tre stora partierna. Även när det gäller kunskap och exponering ger våra resultat stöd åt vad tidigare forskning har funnit.

Grafiskt kan resultaten visualiseras som i figur 7.4. Diagrammen i den övre delen av figuren visar att önsketänkandet i huvudsak handlar om att väljare som starkt gillar ett parti tenderar att överskatta det egna partiets möjligheter. Allt annat lika gissade väljare som starkt gillar Socialdemokraterna att S skulle få närmare 37 procent i valet 2022, vilket är ett mycket klart utslag av önsketänkande. Samma tendens men svagare finns bland Sverigedemokraternas starkaste sympatisörer som trodde på ett valresultat närmare 25 procent för partiet. Precis som vi konstaterat tidigare tycks Moderaternas dåliga valresultat ha kommit som en överraskning för merparten av de svenska väljarna. Genomsnittsgissningen för M ligger långt över det faktiska valresultatet för M i alla undersökta grupper.

Det omvända önsketänkandet – att gissa ett lågt valresultat för partier man ogillar – är inte lika accentuerat i våra resultat. Men det finns sådana tendenser. Väljare som starkt ogillar Sverigedemokraterna och placerade partiet på -5 eller -4 på ogillar-gillarskalan gissade att SD skulle få ett något lägre resultat – 18–19 procent – jämfört med vad opinionsmätningarna visade och vad partiet sedan fick.

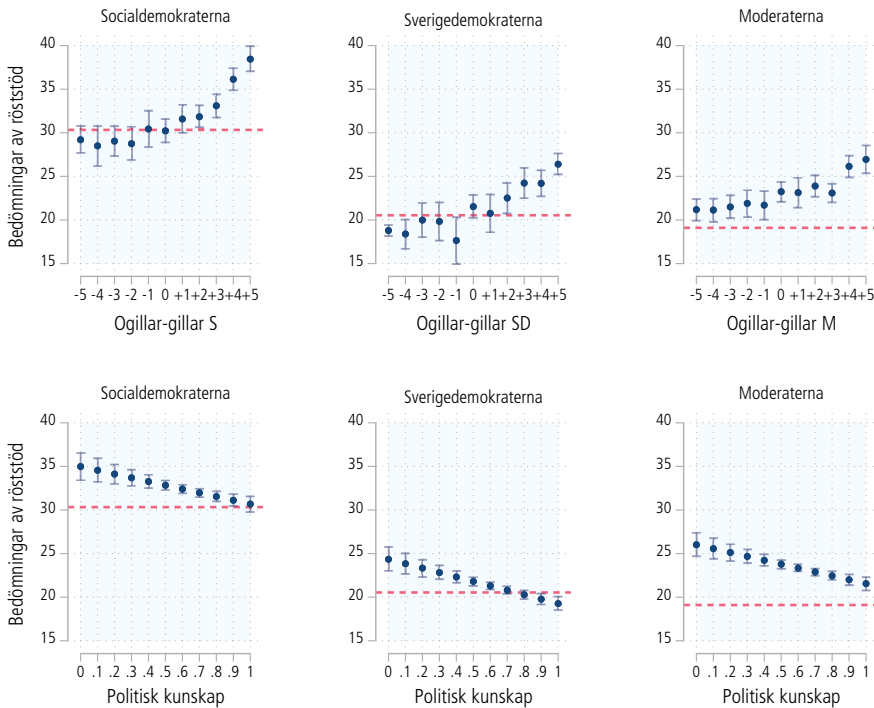
De tre nedre diagrammen i figur 7.4 visar att det även under kontroll för opinionsmätningsexponering och partisympatier finns ett tydligt samband mellan väljarnas politiska kunskaper och deras bedömningar av Socialdemokraternas och Moderaternas framtida valresultat. Ju högre politiska kunskaper desto närmare kryper förvalsgissningarna de opinionsmätningar som publicerats under valrörelsen respektive de slutliga valresultaten för partierna. För Sverigedemokraterna är kunskapseffekterna ungefär lika stora men här är det väljare med medelhöga kunskapsnivåer som har bäst koll och gissar bäst på hur stora SD är, medan de ytterst få mest kunniga väljarna som får maximal poäng på vårt kunskapstest faktiskt tenderar att *underskatta* SDs styrka något.

I alla våra analysmodeller ser vi signifikanta och tydliga effekter av självskattad exponering för opinionsmätningar. De väljare som efter valet säger att de tagit del av resultat från opinionsmätningar gör klart bättre bedömningar av partiernas framtida prestationer än väljare som inte tagit del av opinionsmätningar. Oavsett kunskapsnivå eller partisympatier ligger de exponerade väljarnas bedömningar av partiernas styrka två till tre procentenheter närmare än de icke-exponerades. Re-

forskning är från vilka medier väljarna hämtar sin information om partiernas styrkeförhållanden (Searles, Smith & Sui, 2018). Valundersökningens design är dock inte särskilt väl anpassat för att specifikt testa om det finns effekter av ideologiskt färgad mediekonsumtion (eng. *partisan media*).

sultatet är viktigt inte minst mot bakgrund av debatten om huruvida opinionsmätningar hjälper eller stjälper valdemokratin (Petersson & Holmberg, 1998; Oleskog Tryggvason, 2021). Att ta del av opinionsmätningar tycks enligt våra resultat *förbättra* väljarnas perceptioner av hur den strategiska kontexten inför valet ser ut. I ett flerpartisystem som det svenska kan det vara viktigt att känna till hur stora partierna är för de väljare som önskar påverka vilka partier som kommer in i riksdagen, sammansättningen av regeringskoalitioner eller den faktiskt förda regeringspolitiken efter valet.

Figur 7.4 Väljarnas förvalsbedömningar av Socialdemokraternas, Sverigedemokraternas och Moderaternas röststöd efter valet, efter politisk kunskap och grad av gillande av respektive parti (predicerade skattningar av väljarbedömningar).

Källa: Valundersökningen 2022.

Kommentar till figur 7.4: I analysen ingår endast personer som deltagit i både förvalsundersökningen (etapp A) och uppföljningsenkäten (U). Antalet svarande är omkring 1300 personer i de olika modellerna. Resultaten är predicerade värden för partiets röststyrka hämtade från tre regressionsmodeller där politisk kunskap, exponering för opinionsmätningar och partipopularitet ingår. Politisk kunskap är ett additivt index som bygger på svar på ett tjugotal kunskapsfrågor som ställdes i Valundersökningen 2022. Indexet är normerat mellan 0 (inga rätta svar) till 1 (alla rätta). Partipopularitet mäts med den elvagrådiga ogillar-gillarskalan från -5 (ogillar starkt) till +5 (gillar starkt). Exponering för opinionsmätningar mäts i uppföljningsenkäten med frågan: "Inför årets val till riksdagen, tog du del av resultat från några opinionsundersökningar?" med svarsalternativen "Ja, flera gånger", "Ja, någon enstaka gång" och "Nej". I analyserna har exponeringsvariabeln dikotomiserats med svaren "Ja, flera gånger" som indikator för exponering.

Tabell 7.3 Partiväljares bedömningar av vilka partier som skulle klara fyraprocentsspärren 2022. Andel som svarar ja (procent).

Exponering för opinionsmätningar under valrörelsen	Andel som före valet tror att partiet klarar fyra procent				
	V	MP	C	L	KD
Ja, flera gånger	95	49	93	80	93
Ja, någon enstaka gång	91	50	89	70	84
Nej	85	38	84	66	75

Källa: Valundersökningen 2022.

Kommentar: Resultaten i tabellen visar andelen partiväljare som före valet 2022 svarade "Ja" på frågan om huruvida partierna V, MP, C, L och KD skulle klara fyraprocentsspärren. Frågan lyder: "Tror du att nedanstående partier kommer att få minst 4 procent i valet och därmed bli representerade i riksdagen efter valet?". Partierna presenterades i följande ordning: Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet. Exponering för opinionsmätningar mättes i eftervalsenkäterna (etapp B och uppföljningsenkäten) med frågan: "Inför årets val till riksdagen, tog du del av resultat från några opinionsundersökningar?" med svarsalternativen "Ja, flera gånger", "Ja, någon enstaka gång" och "Nej". Omkring två procent av de svarande har hoppat över enskilda frågor om vilka partier som klarar fyraprocentsspärren, dessa svarande har dock inte räknats in i procentbasen. Resultaten för samtliga har viktats mot de officiella valresultaten.

Även när det gäller uppfattningar om vilka partier som kommer att klara fyraprocentsspärren ser vi ett bivariat samband med graden av exponering för opinionsmätningar (se tabell 7.3). Väljare som inte exponerat sig för mätningar under valrörelsen tenderar att ha lägre tilltro till att ett litet parti får mer än fyra procent av rösterna i valet. Det gäller för samtliga fem omfrågade partier. Dessa samband står sig även vid samma kontroller för önsketänkande (partipopularitet) och politisk kunskap som användes i figur 7.4. Det stärker vårt huvudresultat ytterligare: Personer som tar del av opinionsmätningar gör bättre bedömningar av partiernas chanser att klara fyraprocentsspärren än personer som inte tar del av opinionsmätningar.

Valrörelsen 2022 var relativt händelsefattigt sett till opinionsförändringar. De svenska väljarnas uppfattningar om partiernas styrkeförhållanden kan därför ha varit ovanligt stabila i samband med just detta valet. Eftersom liknande fördjupningar som denna inte gjorts för tidigare valrörelser vet vi inte hur bra väljarna är på att gissa partiernas valresultat i andra slags valrörelser där partiernas förväntade röststöd befinner sig i stark förändring. I slutskedet av valrörelsen 2022 sköt väljarna mot ett orörligt mål. Det kan ha gjort det lättare än vanligt att gissa partiernas valresultat på förhand och möjligen även minskat effekter av önsketänkande.

Debatten om opinionsmätningarnas vara eller icke vara handlar oftast om risken att resultaten och den journalistik som skapas på basis av resultaten skulle bidra till medgångseffekter eller motgångseffekter (*bandwagon effect* respektive *underdog effects*) för enskilda partier. Bristen på förskjutningar i opinionen under valrörelsen 2022 kan här istället ha bidragit till stabilisering eller konservering av opinionsläget – en effekt av publicerandet av opinionsmätningar som sällan omtalas men som potentiellt är lika påverkande. Bristen på valvindar och en journalistik som fokuserade på det jämna läget kan ha dämpat väljarrörelser som annars skulle kunna ha ägt rum. I det här sammanhanget har vi tyvärr inte tillgång till de data som skulle kunna användas för att angripa den frågeställningen.

Sett till aggregerade förändringar av partiernas röststöd under valrörelsens avslutande veckor är 2022 års valrörelse en av de minst händelserika sedan 1968.

Magdalena Anderssons regeringsunderlag (V-S-MP-C) hade högre skattningar än Ulf Kristerssons (L-KD-M-SD) i 20 av 29 mätningar under valrörelsen, och i samtliga 8 mätningar under sista veckan före valet.

53 procent av väljarna trodde inte att Miljöpartiet skulle klara fyraprocentsspärren 2022.

Väljarnas förvalsbedömningar av partiernas röststöd färgas av önsketänkande, politiska kunskaper och exponering för opinionsmätningar.